

ЕКСКЛУЗИВНО

ФЕЉТОН

ВИСТИНАТА ЗА МАКЕДОНСКАТА ОХРИДСКА ПАТРИЈАРШИЈА - МАЈКА НА ПРАВОСЛАВИЕТО

Дурново: "... Мора да се признае дека Охрид бил престолнина на Македонското царство, кое се именувало како бугарско, но кое немало ништо општо и заедничко со поранешното Прибалканско и Заддунавско царство. Македонското царство се појавило по прогонувањето на Бугарите од Македонија и тоа имало своја посебна династија, своја Патријаршија и свои патријарси...!"

**ВОДИЛКАТА И ПОКРОВИТЕЛКАТА ПРВА
ЛУСТИНИЈАНА НЕМАЛА НИТУ СРПСКИ
НИТУ БУГАРСКИ КАРАКТЕР**

Имакедонскиот цар Самуил (976-1014) многу внимание му посветувал на духовниот живот. Уште со стапувањето на царскиот престо, во 976 година, Охридската архиепископија - Прва Јустинијана ја подигнал на степен на Патријаршија, што било потврдено од страна на Светиот Вселенски Собор, а подоцна и од папата Гргур V, во 999 година. Од тој период па сè до нејзиното неправедно укинување (1767), од страна на Османлиската империја, таа била нарекувана Охридска патријаршија. За тоа доволно посведочуваат синодните документи, во кои охридските поглавари редовно се титулирале како патријарси на Прва Јустинијана Охридска. Како што се ширело Самуиловото царство, така се ширела и јурисдикцијата на освоените територии.

Во негово време, меѓу поголемите митрополии и епархии, кои влегувале во состав на охридската диецеза биле: Меленската, Велбуждската, Главничката, Белградската, Нишката, Сремската, Сервиската, Призренската, Липљанската, Скопската, Мороздвиската, Битолската, Србишката, Воденската, Струмичката, Средечката (Софиската) и Костурската, што значи сите српски и бугарски митрополии и епархии. Јурисдикцијата над овие духовни институции била потврдена и од страна на византискиот император Василиј II Македоноубиец, во 1019 година, со три хрисовули, во кои "ја изразил својата благонаклонетост кон Охрид, ја потврдил нејзината независност и ѝ ги загарантирал нејзините автокефални права и привилегии".

Во Самуилово време, а и потоа, Охридската црква имала најголема диецеза во Источната екумена. Под нејзино ведомство се наоѓале 31 митрополија, вклучувајќи ги сите српски и бугарски епархии. Од содржината на тие документи може да се заклучи дека императорот Василиј II сакал Охридската патријаршија "да ја заштити од посегнувањата на Цариградската патријаршија", која покажувала постојани аспирации кон Охрид, но "и од мешањето на цивилната административна власт во работата на Патријаршијата". Под закана на строги казни тој ги предупредил властите "доследно да го почитуваат поглаварот на Охридската црква и да не се мешаат во црковните работи". Неговата наклонетост кон Охрид се докажува и преку тоа што за поглавар на Охридската црква го поставил дебарчанецот од македонско потекло - Јован (1018-1037), за кој се знае дека во 1020 година го подигнал манастирот "Свети Јован Бигорски". Меѓутоа, тој поинаку гледал на големото Македонско царство, кое Самуил го обновил. Љубоморен на тој факт, по распаѓањето на ова Царство воспоставил посебна тема на која тенденциозно ѝ го дал името "Бугарија". Тоа го сторил поради омразата и суетата кои сè уште постоеле во ромејско-хеленските државно-политички средини, се одржале во континуитет уште од времето на Филип и Александар Македонски бидејќи, како што е познато, во нивно време Елада (Атина и Спарта) ѝ била потчинета на Македонија. Ставајќи ѝ го бугарското име на новосоздадената тема, која ја сочинувале

етнички македонски земји, цел било засекогаш да се избришат имињата Македонија и Македонци. Овој мрачен, непримерен и тенденциозен акт на насилство, на најекватантен и најуверлив начин го појаснува рускиот научник Дурново, кога вели:

"... Мора да се призна дека Охрид бил престолнина на Македонското царство, кое се именувало како бугарско, но кое немало ништо општо и заедничко со поранешното Прибалканско и Заддунавско царство. Македонското царство се појавило по протерувањето на Бугарите од Македонија и тоа имало посебна династија, своја Патријаршија и свои патријарси".

Ова само како потсетување и сведоштво дека Самуиловата држава и Охридската патријаршија немале ниту српски, ниту бугарски карактер, како што денес сè поинтензивно се обидуваат да докажат современите српски и бугарски духовни аспиранти кон Македонија. Во овој поглед изворно и аргументирано звучи сведоштвото кое ни го дава специјалниот пратеник на венецијанскиот крал Роджер (1138-1147), архимандритот Нил Доксопатр, од 1143 година, кое се однесува на Охридската патријаршија. Имено, архимандритот Нил, современик на тие времиња и настани, на оригинален и пластичен начин го посведочува и го обелоденува податокот, тврдејќи дека "Охридската црква никогаш не била потчинета под никого и никогаш не се нарекувала бугарска, дури и кога била под бугарска власт", додавајќи дека "таа самостојно управувала и од свои епископи осветувана, непотчинета на никој од врховните престоли...!". Со ова, несомнено крунско сведоштво, се демантираат сите фалсификати, кованици и шпекулации на бугарската и на српската наука, кои упорно, тврдокорно и тенденциозно се обидуваат да докажат некаков бугарски, односно српски карактер на Македонската православна црква, на древната Охридска патријаршија - Прва Јустинијана.

САМУИЛОВАТА ТВРДИНА

Јурисдикцијата на Охридската патријаршија над српските митрополии и епархии се одржала во континуитет до 1219 година, што значи нешто повеќе од седум века. Тогаш Смедеревската епархија неканонски се отцепила од Охридската патријаршија, на која за архиепископ бил поставен најмалиот син на Стеван Немања - Растко Немањик (1219-1234), со седиште во Пеќ. Овој прв српски неканонски архиепископ бил посветен во Свети Сава од страна на Никејскиот патријарх Емануел. Тој чин во црквата се смета за неканонски, бидејќи Никејската црква не претставувала некој висок црковен авторитет. Имено, таа не била основана од апостол и не била канонизирана од поглавар на некоја апостолска црква, со што бил повреден Кодексот на евангелиските правила донесени во Никеја во 325 година. На српските научни работници тоа многу добро им е познато, бидејќи во многу свои трудови, отворено, без пардон, го опишуваат и го соопштуваат тој неканонски акт. Тогашниот охридски патр. Димитрија Хоматијан (1215-1234) жестоко се спротивставил на тој чин и од патријархот Емануел побарал "веднаш да го повлече своето решение", предупредувајќи го дека "извршил неканонски акт на насилство". Изразувајќи го најдиректно својот револт, тој "фр-

лил шизма врз новоформираната архиепископија, која никогаш не била отповикана", што значи дека Смедеревската епархија и натаму се сметала за вedomна на Охридската црква. Освен тоа, Хоматијан ги прекинал сите врски и односи со Цариградската црква во знак на протест поради тоа што "таа го поддржувала и се солидаризирала со сепаратизмот", со тој акт свесно кршејќи ги евангелиските правила и канони. Во писмото, пак, кое му го испратил на Свети Сава, Хоматијан го предупредил "со отстранување од црквата, ако не се покае". Во тој документ индиректно е наведено дека "Охридската патријаршија би била готова да ѝ даде на Србија народна архиепископска управа ако ѝ се обратела на старата Охридска црква" зошто, како што пишува во писмото, "Охридската патријаршија ја претставува мајката - црква" во христијанскиот свет. Не е познато како на протестот од Хоматијан и на Охридскиот пат-

ЦАР САМУИЛ

ријаршиски синод реагирал српскиот неканонски архиепископ Сава, меѓутоа се знае дека подоцна, во времето на српскиот крал Стеван Радослав (1228-1242), зет на епископот, деспот Теодор Комнен (1224-1238), "Српската црква ги возобновила односите со Охридската патријаршија", бидејќи "ја сметал за своја Мајка Водилка и Покровителка". Ова е само потсетување за големосрпските националисти во мантии за да не шират неистини, да не си прават илузии и да не живеат во заблуда.

Прашањето за неканонското отцепување на српската Смедеревска епархија, а нешто подоцна и на бугарската Загорска архиепископија, било предмет на расправа и на Лионскиот собор, кој се одржал во 1274 година, во францускиот град Лион. При тоа, било констатирано дека "и двете црковни институции се отцепиле неканонски, бидејќи биле востановени без дозвола од папата, на штета на Охридската црква, која уште царот Јустинијан I и папата Виргилие ја обдариле со привилегии". Ова сведоштво се базира на ставот кој го застапувал Георгие Акрополит, кој на Соборот учествувал како специјален пратеник на византискиот император Михајло VIII Палеолог (1252-1282). Од име на императорот "Акрополит го осудил овој чин и од римскиот папа побарал да ги принуди тие две цркви да ѝ се вратат на старата автокефална Охридска црква" која, како што рекол, "од секогаш била нивна Мајка - покровителка". "Во случај на непослушност, Акрополит побарал папата да фрли шизма и врз двете цркви". По овој настан, кога македонските, бугарските и српските земји повторно потпаднале под византиска власт, нејзиниот император Михаил VIII "на старата Охридска патријаршија - Прва Јустинијана ѝ ги вратил сите изгубени епархии и настојувал од неа да создаде столб на својата династија во инородните провинции", во Македонија, Бугарија, Србија и Матија (Нов Епир, денешна Албанија). Со тој подвиг сметал дека "полесно ќе ги држи освоените провинции под своја власт со помош на охридскиот патријаршиски клер, отколку епархиите да ѝ ги препушти на Цариградската црква". Охридските поглавари и епископите на епархиите, "како духовни раководители на словенската паства на Балканот", му служеле како еден вид императорски комесари, кои ја зацврстувале неговата власт. "Приврзаноста кон Светата Охридска црква императорот Михаил VIII ја искажувал со богати подароци и почит кон црквата и Патријаршијата". Материјално ги помагал речиси сите епархии, што може да се дознае од еден епиграфски податок, кој се однесува на манастирот Трескавец, кај Прилеп.

Благонаклонет однос и почит кон Македонската охридска црква имал и византискиот император Андроник Палеолог постариот (1282-1328). Тој ѝ ги потврдил старите привилегии и уште повеќе ја зацврстил нејзината власт. Со оглед на тоа што во негово време нејзините епархии многу страдале од провинциските граѓански чиновници, кои црковните имоти ги користеле за свое лично богатење, за да ја спречи таа појава тој донел посебен хрисовул со кој ги санкционирал сите злоупотреби. Во тој документ, меѓу другото, е наведено: "Никој од граѓанските чиновници во иднина не смее да врши насилство над Светата Охридска патријаршија. Секој кој ќе ја наруши мојата царска заповед, ќе биде казнет според државните закони". Во негово време "охридскиот патријарх играл државничка улога". Факт кој зборува за угледот и за авторитетот кој Охридската црква го уживала во Византиската империја. Старите византиски хроники говорат во прилог на тоа дека голем број византиски императори, иако ѝ припаѓале на друга народност, најчесто на грчката, сепак ѝ биле наклонети и високо ги ценеле и ги почитувале улогата и влијанието на Охридската патријаршија во Православната екумена.

(ПРОДОЛЖУВА)